

ÜRETİCİ KOBİ'LERDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN FARKINDALIĞI: ELAZIĞ İLİNDE YAPILAN BİR UYGULAMA

*A Knowledge of Accounting Information Systems in Manufacturer
SMEs: An Application in Elazığ*

Özcan DEMİR*

İrem TANYILDIZI**

Geliş Tarihi: 05.08.2018/Kabul Tarihi: 06.09.2018

Öz

Günümüzde teknolojik alanda yaşanan değişim ve gelişmeler işletmelerin güvenilir bilgiye duydukları ihtiyaçların daha da artmasına neden olmaktadır. Bilgi sistemleri, gerek işletmelerin rutin faaliyetlerinin yerine getirilmesinde gerekse de stratejik kararların alınmasında finansal açıdan sağlıklı ve güvenilir bilgilerin önemini ortaya koymaktadır. Büyük işletmeler açısından muhasebe bilgi sisteminin önemi bilinirken, KOBİ'lerde de muhasebe bilgi sisteminin öneminin farkına varılmış ve faaliyetlerinin yürütülmesinde bu sistemden elde edilen bilgiler kullanılmaya başlanmıştır. Çalışmamızda Elazığ ilinde üretici KOBİ'ler için muhasebe bilgi sisteminin yeri ve önemi yapılan anket çalışması ile değerlendirilmiş ve teknolojinin işletmelerin günlük yaşamlarının bir parçası olması nedeni ile bu bilgilerden yararlandıkları ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Bilgi, Muhasebe Bilgi Sistemi.

Abstract

Changes and developments that are now taking place in the technological space cause enterprises to increase their needs for reliable information. Information systems demonstrate the importance of financial and sound information in the fulfillment of routine activities of enterprises as well as in making strategic decisions. While the importance of the accounting information system in terms of large enterprises is known, the importance of the accounting information system in SMEs has been recognized and the information obtained from this system has been started to be used in the execution of its activities. In our study, in the province of Elazığ, the place of the accounting information system for the SMEs was evaluated with the help of the questionnaire survey and it was found out that the technology benefited from the fact that the technology is part of the daily life of the enterprises.

Keywords: SMEs, Information, Accounting Information System.

* Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü. odemir@firat.edu.tr

** Doktorant, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, itanyildizi@firat.edu.tr.

Giriş

İnsanoğlunun var oluşu ile birlikte bilgiye duyduğu ihtiyaç her geçen gün artarak süregelmiştir. Bilgiye ulaşım kaynakları da aynı süreç içerisinde sürekli bir şekilde gelişim ve değişim göstermiştir. Günümüz iş yaşamında özellikle tüm kurumlar açısından olduğu gibi işletmeler açısından da güvenilir bilgiye ulaşmak ve bu bilgileri kullanmak önem arz eden konuların başında gelmektedir. Bu açıdan işletmelerin muhasebe departmanlarının sağladığı bilgilerin işletmelerin güncel yaşamları kadar geleceğe yönelik planlar, bütçelemeler ve stratejik faaliyetler açısından büyük önem taşıdığını rahatlıkla ifade edebiliriz. İyi işleyen bir muhasebe bilgi sistemi işletmenin güvenilir bilgi ihtiyacını karşılayabileceği gibi işletme dışında bu bilgilere ihtiyaç duyan kesimlerinde ihtiyacını karşılayabilecektir. Özellikle KOBİ'ler muhasebe bilgi sistemi ile verimli ve rasyonel bir çerçevede oturabileceklerdir. Çalışmamızda teorik çerçevesinde bilgi ve muhasebe bilgi sistemleri, literatür çalışmalarıyla sunulmaya çalışılmıştır. Diğer bölümde ise Elazığ ilinde üretim alanında faaliyet gösteren KOBİ'lerde bir alan çalışması yapılmış bu çalışmadan elde edilen veriler istatistiksel olarak analiz edilmiş ve sonuçlar üretilmiştir. Bu çalışmada ulaşılan sonuçların, muhasebe bilgi sisteminin KOBİ'ler üzerindeki etkilerinin bilimsel çalışmalara örnek teşkil etmesini ümit etmekteyiz.

1. Bilgi Sistemleri

Bilgi sistemlerini anlayabilmek için öncelikle bilgi ve sistem kavramlarının ayrı ayrı incelenmesi, bilgi ve sistem kavramlarının ortak bir paydada açıklanması gerekmektedir.

Bilgi, işletmelerin rekabet savaşında sahip oldukları en önemli avantajlardan biridir. Bilgi günümüzde güç ile paralel bir şekilde ilerlemektedir. Bilgi çağı ya da enformasyon çağı, bilgiyi bugüne kadarki en önemli duruma getirmiştir. Ama aynı zamanda da bilginin raf ömrünü kısaltmıştır. Ancak Yusuf Has Hacıp, Kutadgu Bilig bilgiyi "Değeri yok olmayan servet." olarak tanımlamıştır. Bunun nedeni ise; her yeni bilginin bir sonrası için hareket noktası oluşturmasıdır (Çukacı, 2005:11). Zaman içerisinde bilgi değeri artan ve değeri arttıkça iletişim araçları sayesinde ulaşılması daha kolay olan bir veri haline gelmiştir. Teknolojik gelişmeler sonucunda bilginin paylaşılması ve ulaşılması daha kısa sürede gerçekleşmektedir.

Bilgi; insanın çevresinde olup biteni düşünmesi, yargılaması, akıl yürütmesi, okuma, gözlem ve deney yoluyla elde edilen düşünsel ürün ya da öğrenilen şey olarak tanımlanmaktadır. Bilgi bu anlamıyla, belirli bir süreçten geçerek işlenmiş, sahibi için anlamlı hale gelmiş, yönetsel karar almada

stratejik öneme haiz olduğu varsayılan veya gerçek değeri olan veri demektir (Balay, 2004:66). Kısaca bilgi, tecrübelerden sonra geriye kalan insanlar için değeri olan ve kullanılabilen veridir.

İşletmelerin başarıları, değişik karar mekanizmalarının sağlıklı bir şekilde çalışmasıyla ve işletmelerin amaçlarının başarıyla gerçekleştirilmesi ile mümkün olmaktadır. Bilginin önemi bu noktada tekrar karşımıza çıkmaktadır. Bilgi; mal ve hizmet üretimindeki personel, malzeme ve para gibi temel girdilere ve üretim faktörlerine ilave edilen belki de en pahalı ve en önemli girdi olarak ifade edilmektedir (Gökçen, 2002:13).

İşletmeler için tüm bilgiler aynı derecede aynı öneme sahip olmamaktadır. Bilgi; kullanıldığı yere ve zamana göre, elde edilme şekline göre farklı değerlerde olmaktadır. İşletmeler açısından bilginin değer taşıması için sahip olması gereken niteliksel özellikler (bilgi kalite boyutları) aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir (Çukacı, 2005:12):

- ✓ **Doğruluk:** Durumun adil bir şekilde ortaya konulabilmesi için bilgiler doğru olmalıdır.
- ✓ **İlgililik:** Bilgi konuyla ilgili olmalıdır; aksi halde gereksiz işlemlere ve zaman kaybına sebep olmaktadır.
- ✓ **Tamlık:** Bilgi tam olmalıdır; eksik bilgi sonuçların yanıltıcı hatta yanlış olmasına neden olabilmektedir.
- ✓ **Zamanlılık:** Bilgi, gereksinim duyulduğu anda hazır olmalıdır. Zamanında elde edilemeyen bilgi, değerini yitirip boşa çaba haline gelebilmektedir. Zamanından önce ya da sonra elde edilen bilgi anlamlı olmamaktadır.
- ✓ **Ulaşılabilirlik:** Bilgiye istenilen her anda (yetki dâhilinde) kolaylıkla ulaşılabilir olmalıdır.
- ✓ **Anlaşılabilirlik:** Bilgi, kullanıcıyı tereddütte düşürmeden kolay anlaşılabilir olmalıdır.
- ✓ **Güvenirlilik:** Kullanıcı bilgiye güvenmeli, gönül rahatlığıyla kullanabilmelidir.
- ✓ **Etkin Maliyet:** Bilginin maliyeti bilgiden elde edilecek faydadan fazla olmamalıdır.

Bilgi sistemini oluşturan diğer bir kavram ise sistemdir. Sistem ise birçok manada kullanılmaktadır. Ancak en temel manasıyla sistem birçok alt unsurdan oluşan ve işletmenin amaçlarına ulaşmasını sağlayan parçalar bütünüdür (Varıcı, 2007:47). Sistem kavramı alt sistemlerden oluşmaktadır ve her bir alt sistem, sistemin bütününe hizmet etmektedir.

Kısaca bir sistemin, üç temel özelliği vardır. Bunlar (Karakaya, 1994:6):

- ✓ Sistemin parçalardan oluşması,

- ✓ Sistemi oluşturan parçalar arasında güçlü bir ilişkinin olması,
- ✓ Parçalardan oluşan bu bütünün sistem olarak ifade edilebilmesi için bir amaca yönelik olmasıdır.

Bilginin toplanması, saklanması, işlenmesi, ulaştırılması ve dağıtılmasına hizmet eden teknolojiler, uygulama ve hizmetlerin bütünü ve sistem üzerindeki bilgilerin tümü ise bilgi sistemleri olarak tanımlanmaktadır (Sarıhan, 1998:167). Bilgi sistemlerinde, bilgi ve sistemin teknoloji aracılığıyla birbirine entegre edilmesi söz konusu olmaktadır.

Bilgi sistemleri ile işletmeler zamandan ve kaynaktan tasarruf sağlayarak önemli maliyet avantajları elde etmektedir. Yerinde ve zamanında kullanılan bilgi sistemlerinin, işletmelere birçok olumlu katkısı bulunmakta ve rekabet avantajı sağlamaktadır.

Bilgi sistemleri ile işletmeler; rekabet üstünlüğü, artan ürün kalitesi, daha kısa süreli ürün hayat seyri, üretkenlik, bazı kararların otomasyonu, daha çok çeşit ve daha çok miktarlarda bilginin kullanılabilirliği, stratejik kararların verilmesi konularında etkili olabilmektedir (Hicks, 1993:7). Bilgi sistemleri önceleri sadece işletme içi bilgi akışını sağlamak amacıyla kullanılmakta iken rekabetin artması ve teknolojinin gelişmesi ile hem işletme içi hem de işletme dışı bilgi akışını yürütmek için kullanılmaya başlanmıştır (Karagül, 2005:73). İşletme dışından gelen bilgiler, bilgi sistemlerinden geçerek işletme içinde gerekli olan yerlerde kullanılmaktadır. İşletme dışından elde edilen bilgiler işletme içinde kullanılabilir hale getirilmektedir.

1.1. Muhasebe Bilgi Sistemi

İşletmeler, belirli farklılıkları olan sektörlerde faaliyet göstermektedir. Yaratılan değerler birbirinden çok farklı olabilir ancak ortak özellik işletmelerin her zaman çeşitli üretim faktörlerini (girdi) kullanarak, belirli süreçlerden geçirecek, hammaddenin dönüştürülmesi ile ürün ya da hizmet (çıkıtı) elde etmesidir (Üstün, 1985:1). İşletmeler de bir diğer ortak özellik ve işletmelerin olmazsa olmazı ise muhasebedir. Sistem olarak kullanılan ya da dışarıdan destek alınarak sürdürülen bilgi sistemlerinin başında ise muhasebe bilgi sistemi gelmektedir.

Bir ölçme, değerlendirme ve iletişim aracı niteliği taşıyan muhasebe; işletme için finansal sonuçlar doğuran olay ve işlemlere ait verileri parasal tutarlar ve gereğinde diğer sayısal doneler halinde toplayan, bu verileri işletme ile ilgisi olan belli başlı kişilerin gereksinim ve amaçlarını göz önünde bulundurarak kayıt, sınıflandırma ve analiz yoluyla işleyen, elde ettiği sonuçları çoğunluğu dönemsel olarak özetleyici raporlar halinde

ilgililere sunan sistematik bir bilgi sağlama düzeni olarak tanımlanmaktadır (Büyükmirza, 2008:27).

Örten'e (2003:4) göre de muhasebe; işletmelerdeki ekonomik olaylara ait kayıtlama, rapor düzenleme ve düzenlenen raporları yorumlayarak ilgililere mali açıdan yol göstermeye ilişkin usul ve kuralları öğreten ve teknik yönü daha ağır basan bir bilim dalıdır. İşletmedeki ekonomik olaylar kısmen veya tamamen mali nitelik taşıyan işlemlerdir. Örneğin işletmeye sermaye konması, bankadan kredi alınması, mal alınması, mal satılması, gelir elde edilmesi, gider yapılması gibi. İşletme yöneticisinin veya sahibinin ölmesi işletme açısından çok önemli bir olay olmasına rağmen bu tanıma göre ekonomik veya mali nitelikli olmadığından kayda alınmaz (Örten, 2003:4).

Tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere muhasebenin amacı ve görevi işletme ile ilgisi bulunan belli başlı iç ve dış paydaşlara sayısal bilgiler sağlamaktır. Bu gruplardan her birinin işletmenin durumu ve faaliyetleri ile ilgili olarak gereksinim duydukları sayısal bilgiler çoğu kez gerek nitelik gerekse ayrıntı yönünden birbirinden farklıdır (Büyükmirza, 2008:27). Bir kesim için gerekli olan bir bilgi diğer bir kesim için gereksiz olabilmektedir. İşletmeler ihtiyaçlarına göre muhasebe ilkelerini göz önünde bulundurarak muhasebe bilgilerini kullanmaktadır. İşletmelerin yanında işletme ile ilgili kişilerde mali bilgileri amaçları doğrultusunda kullanmaktadır.

1.1.1. Muhasebe Bilgi Sisteminin Gelişimi ve Önemi

İşletmelerin yoğun bir rekabet ortamında faaliyette bulunmaları ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler gibi önemli değişimler, işletmelerde yeni yönetim anlayışlarına ve yaklaşımlarına neden olmaktadır. Bu ve benzer değişim ve gelişmeler ise işletmelerin planlama ve kontrol işlevlerini yerine getirmesinde ihtiyaç duyulan bilgi alanlarını genişletmiştir. Diğer bir ifade ile günümüzde işletmeler geleneksel muhasebe sistemi tarafından sağlanan bilgilerle yetinmeyip daha fazla ve detaylı bilgilere de ihtiyaç duymaktadır. Bu bilgiler bir bütün olarak işletme temel bilgi sistemleri tarafından sağlanırken, işletme yönetiminin planlama ve kontrol işlevlerini yerine getirmesinde ihtiyaç duyulan bilgilerin büyük bir bölümü işletme temel bilgi sistemleri içerisinde yer alan muhasebe bilgi sistemi tarafından sağlanmaktadır (Karakaya, 1994: 38).

Yöneticiler tarafından yönetsel kararlarda kullanılmak üzere ihtiyaç duyulan bilgi, bilgi sisteminin alt sistemi olan yönetim bilgi sisteminden karşılanmaktadır. Bu süreçte muhasebe bilgi sistemi, temel yönetim bilgi sistemlerinin en önemlisi ve en eskisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Gökdeniz, 2005:87). Muhasebe bilgi sistemi 1966 yılında Amerikan Muhasebe Birliği'nin yayımladığı Muhasebede Sistem Yaklaşımı adlı kuramsal bir çalışmada

ortaya konan bir muhasebe bildirisi (ASOBAT-A Statement of Basic Accounting Theory) ile temellendirilmiş ve burada muhasebenin özünde bir bilgi sistemi olduğu kabul edilmiştir (Erdoğan ve Erdoğan, 1999:64).

Muhasebe bilgi sistemi genel olarak; yönetimin varlıklar üzerindeki yönetim sorumluluğunu yerine getirmek, işletme faaliyetlerinin kontrolünü sağlamak ve geleceğe dönük işletme faaliyetlerini planlamak için gerekli bilgileri üreten ve birçok alt sistemden oluşan bir bilgi sistemleri dizisi olarak tanımlanabilmektedir (Sürmeli, 1996:29). Muhasebe bilgi sistemi, işletmede yapılan faaliyetler sonucu oluşan verileri toplayarak, onları işleyen ve verilerin bilgiye dönüşüm sürecini düzenleyen ve bu bilgileri işletme içi ve işletme dışındaki kullanıcılara raporlayarak yönetim bilgi sisteminin önemli bir görevinin yerine getirilmesine destek veren bir bilgi sistemidir (Mcleod, 1995:310).

Muhasebe, ilgili grupların bilgi gereksinimlerini karşılayabileceği ölçüde başarılı ve faydalı olabilecek bir sistemdir. Dolayısıyla, muhasebe bir bilgi sistemi olarak düşünüldüğünde bu sistemin temel amacı; bilgi talep edenlerin etkili karar almalarını sağlayacak verilerin toplanması, işlenmesi ve iletilmesi olacaktır (Demir, 2005:147). Muhasebe bilgi sistemi; bir işletmenin muhasebe bilgileri için bir tür dağıtım, sistemidir. Sistemde ön görülen unsurlar ise; yasal raporlama gereksinimi olan bilgileri edinmek, güvenilir muhasebe bilgilerini gereksinimi olanlara temin etmek ve işletmeleri olası risklerden, muhasebe bilgilerinin işletme içi ya da dışındaki kötüye kullanımlardan korumaktır (Gökdeniz, 2005:82).

Muhasebe bilgi sistemi, işletmelerde genel olarak aşağıda belirtilen önemli görevleri yerine getirmektedir (Romney ve Steinbart, 2003:3):

- ✓ İşletme faaliyetleri sonucunda elde edilen verileri toplar ve sınıflandırır.
- ✓ Toplamış olduğu bu verileri bilgiye dönüştürür ve üst yönetimin planlama ve kontrol faaliyetlerinde karar almalarına yardımcı olacak biçimde iletir.
- ✓ İşletmenin varlıklarının korunması ve yaşamını sürdürebilmesi için anında ve doğru bilgi akışını sağlar.

Muhasebe bilgi sistemi, üç büyük alt sistemin toplamından oluşmaktadır. (Hall, 2008:6). Bunlar:

- ✓ **Hareket İşleme Sistemi:** İşletme dışındaki kullanıcılara bilgi sağlar.
- ✓ **Finansal Raporlama Sistemi:** Yasal yükümlülükler gereği bilgi sağlar.

✓ **Yönetim Raporlama Sistemi:** İşletme içindeki kullanıcılara bilgi sağlar.

Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerle işletmenin şimdiki durumuna ve gelecekteki hedeflerine yönelik kararlar alınmaktadır. İşletmeyle ilgili iç ve dış paydaşlar ile yönetim; muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin ışığında planlar yapmakta ve ona göre hareket etmektedirler.

İşletmelerde profesyonel yöneticilerin muhasebe bilgi sistemi çıktılarını kullanarak vermeleri gereken belli başlı kararları şöyle sıralayabiliriz (Doğan, 1999:109):

- ✓ Satılacak malların miktarlarının ve satış zamanlarının belirlenmesi,
- ✓ Malların satış fiyatının oluşturulması,
- ✓ Üretilecek mamullerin miktarlarının ve üretim zamanlarının belirlenmesi,
- ✓ Üretim için gerekli olan hammadde ve diğer girdilerin nitelik ve miktarlarının saptanması,
- ✓ Üretimde kullanılması gereken makine kapasitesinin saptanması,
- ✓ Üretimde kullanılması gereken işgücünün hesaplanması,
- ✓ Satın almalar ile ilgili uygun ödeme koşullarının saptanması,
- ✓ İşletmenin hangi alanlara yeni yatırımlar yapacağını belirlenmesi,
- ✓ Yatırımların nasıl finanse edileceği ile ilgili kararlar,
- ✓ Optimal sermaye yapısının belirlenmesi ile ilgili kararlar,
- ✓ Alacak, stok ve duran varlık yönetim politikalarının saptanması ile ilgili kararlar,
- ✓ Kâr planlaması.

Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerle alınacak kararlar, işletmelerin sürekliliği için hayati önem arz eden kararlardır.

Muhasebe bilgi sisteminde veri veya bilgiler her sistemde olduğu gibi girdi, süreç, çıktı akışını izlemektedir. Bu akışa uygun olarak veriler veya bilgiler önce sisteme belgelerle aktarılır ve daha sonra da süreçleme aşamasında ilgili yerlere kaydedilerek ilgili kişi ve kuruluşlara raporlar şeklinde iletilmektedir (Sürmeli, 1996:33). Sisteme aktarılan veri ve bilgilerin doğru, tam ve eksiksiz olarak aktarılması gerekmektedir. Yoksa yanlış bilgilerden elde edilen raporlar, yöneticileri ve paydaşları yanlış yönlendirebilmekte yanlış kararlar alınmasına sebep olabilmektedir.

Muhasebe bilgi sistemine girilen yanlışlar ya da sistemde meydana gelen hatalar sonucunda muhasebe bilgi sisteminden doğru ve yeterli bilgiler alınamamaktadır. Yetersiz bir muhasebe bilgi sisteminin belirtileri ise aşağıdaki gibidir (Şakrak, 2001:110):

- ✓ Yöneticilerin, mali olayların sonuçlarını yansıtan raporların eksik ve yanlış olmasından yakınmaları,
- ✓ Yöneticilerin muhasebe bilgi sisteminden bilgi almamaya başlamaları,
- ✓ Yöneticilerin muhasebe bilgi sisteminden elde ettiği raporları kullanmamaya başlamaları,
- ✓ Fonksiyonel birim yöneticilerinin, işletmenin muhasebe sistemine paralel olarak kendi muhasebe sistemlerini oluşturma çabası içine girmeleri,
- ✓ Yöneticilerin, kendi maliyet verilerini toplamaya ve kendi raporlama modellerini geliştirmeye başlamaları,
- ✓ Performans raporlarında yer alan faaliyet verileri ile finansal bilgilerin kayıtlanmasında kullanılan faaliyet verilerinin birbiriyle uyumsuzluğu.

1.1.2. Muhasebe Bilgi Sisteminin Alt Sistemleri

İşletmelerdeki muhasebe sistemleri ile üretilen veri, bilgi ve bilginin kullanımı ilişkileri Fransa muhasebe sistemi ile ilgili bir araştırmada makro ekonomik sistem, tek düzen muhasebe sistemi, pragmatik sistem ve mikro ekonomik sistem olmak üzere dört aşamada özetlenmektedir. Bunlar (Kotar ve Gücenme, 1995:183):

- ✓ Makro ekonomik sistem aşamasında, muhasebe sistemine hükümet tarafından belirlenen ekonomik amaçların gerçekleştirilmesinde bir araç olarak bakılmakta bu nedenle muhasebe raporları pay sahipleri veya başka çıkar grupları için değil hükümet için hazırlanmaktadır. Bu aşamada muhasebe sistemleri, sıkı bir yasal çerçeve içinde vergilendirme muhasebesi ağırlıklı bir yapı arz etmektedir.
- ✓ Tek düzen muhasebe sisteminde ise muhasebe rapor ve bilgileri standart bir biçimde oluşturulmaktadır. Bu sistem içinde muhasebecilere yüklenen fonksiyon muhasebe uygulamalarının yasalarla uyumunu sağlamaktan öteye geçmemektedir.
- ✓ Üçüncü aşama olan pragmatik sistemde ise muhasebenin işlevi yöneticiye karar almada yardımcı bilgileri sağlamaktır. Yasaları, ayrıntılı kuralları ve standart muhasebe biçimlerini değil kendi düzenini kendi oluşturan bir esas içerisinde finansal bilginin tam ve doğru olarak yöneticiye yansıtılması önceliklendirilmektedir.
- ✓ Son aşama olan mikro ekonomik sistemde muhasebe rapor ve bilgileri herhangi bir çıkar grubunun istekleri doğrultusunda değil işletmenin verimliliğine yönelik toplanmaktadır. Bu aşamada yasal çerçeve kural belirlemez ancak işin sağlıklı yürütülebilmesi için işletmenin bütünlüğünü destekler ve korur. Bugün gelinen noktada muhasebe sisteminin bilgi üretme ve

bilgiyi kullanma şeklinin daha çok mikro ekonomik sistem çerçevesinde olması beklenmektedir.

Muhasebe bilgi sistemi, finansal muhasebe ve yönetim muhasebesi olmak üzere ikiye ayrılır. Bu iki muhasebe alanı arasındaki en önemli fark finansal muhasebe bilgilerinin dış kullanıcılara, yönetim muhasebesi bilgilerinin ise iç kullanıcılara yönelik olmasıdır. Yönetim muhasebesi işletmelerin yaşamını sürdürmesinde kritik rol oynayan verileri sunar. Finansal muhasebe ise işletmenin geçmiş performansını finansal tablolar aracılığı ile ilgililere sunar. Maliyet muhasebesi de yönetim muhasebesinin bir alt sistemi ve önemli bir parçasıdır (Yıldırım ve Tek, 2004:9).

1.1.3. Muhasebe Bilgi Sisteminin Amaçları

Muhasebe, işletmelerde olmazsa olmaz yapı taşlarından biridir. Nasıl ki bir insanın gelirini giderini bilmesi için bir hesap yapması gerekiyorsa işletmelerin de mevcut durumunu görmesi ve geleceğe yönelik kararlar alabilmesi için muhasebe kayıtlarından elde edilen bilgileri baz alarak mali durumunu bilmesi gerekmektedir.

Bir işletme içinde muhasebe birimi tarafından yerine getirilen temel faaliyetler genellikle şöyle sıralanmaktadır (Romney ve Steinbart, 2003:5):

- ✓ Muhasebe sistemlerinin kurulması, işletilmesi ve finansal raporlama,
- ✓ Uzun dönemli stratejik planlama,
- ✓ Muhasebe ve finansman faaliyetlerini yönetme,
- ✓ İşletme içi danışmanlık hizmeti verme,
- ✓ Kısa dönemli bütçeleme,
- ✓ Finansal ve ekonomik analizler,
- ✓ Süreç geliştirme,
- ✓ Bilgisayar sistemleri ve işlemlerine destek verme,
- ✓ İşletme performansının değerlendirilmesi,
- ✓ Müşteri ve ürün kârlılığı analizleri.

Eskiden eski yöntemlerle tutulan muhasebe kayıtları teknolojinin gelişmesiyle birlikte yerini bilgi sistemlerine bırakmıştır. Muhasebe bilgi sistemleri işletmelerde hem kurum içine hem de kurum dışına bilgi sağlayan bir araç olarak günümüzde yerini almıştır. Muhasebe bilgi sisteminden etkili ve yeterli bilgi alabilmek için önce bu sistemin gerekliliğini anlamak ve anlayacak personelle çalışmak gerekmektedir. Kurum tarafından teknoloji desteklediği müddetçe yukarıda sayılan faaliyetleri yerine getirmek ve istenilen sonuçları almak hiç de zor olmayacaktır.

İşletmelerin kurumsal kültürü işletmelerde kurulması düşünülen muhasebe bilgi sistemini yakından etkilemektedir. Kurumsal kültür ve muhasebe

bilgi sistemi birbirleriyle etkileşim içindedir. Kurumsal kültür bu sistemin tasarlanmasını etkilerken, işletmede kurulan muhasebe bilgi sistemi de işletmedeki bilgi akışını kontrolü altında tutarak işletmenin kurumsal kültürünü yakından etkilemektedir. Örneğin, muhasebe bilgi sistemi işletme içinde herkesin kolayca ulaşabileceği ve geniş bir kullanım alanı bulabilecek bilgileri üreterek, işletme içinde sorumluluğun dağıtılabilmesi ve özerk yönetim anlayışının oluşabileceği düşüncesi üzerindeki baskıyı artırabilmektedir (Romney ve Steinbart, 2003:6). Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgiler diğer departmanlarda da kullanılarak yönetim tarafından verilecek kararlara daha geniş yelpazeden bakılmasını sağlamaktadır.

1.1.4. Muhasebe Bilgi Sisteminin Elemanları

Muhasebe bilgi sisteminin işlev görmesi, ancak sistemi oluşturan ve onu meydana getiren öğelerin işlevlerini yerine getirebilmesi ile söz konusu olabilmektedir. Muhasebe bilgi sisteminin öğeleri; personel, haberleşme araçları, donanım ve raporlardır. Bu öğeler, muhasebe bilgi sisteminin işlevini görmesi için sisteme işlerlik kazandıran elemanlardır (Sürmeli,1996:38-42).

1.1.4.1. Personel

Muhasebe bilgi sistemi işletme yönetimini ve işletme ile ilgili diğer çıkar gruplarının işletme faaliyetleri ile ilgili bilgi ve ihtiyaçlarını karşılamak üzere işletme faaliyetlerine ilişkin veriyi ve bilgiyi toplayan, bunları kayıt, sınıflandırma, hesaplama, özetleme, saklama, çoğaltma ve iletme gibi bir takım işlemlere tabi tutan, nihayet ilgililerin istedikleri şekilde raporlayan bir sistemdir. Tüm bu görevlerin yerine getirilmesi için konuya hakim ve sistemi çalıştıran nitelikli personele olan ihtiyaç açıktır (Banar vd., 1998:59).

Etkin ve başarılı muhasebe elemanı olmak için sadece çok iyi muhasebe ve mevzuat bilgisine sahip olmak artık yetersiz kalmaktadır. İyi bir muhasebe elemanının işletmenin tüm fonksiyonlarına hâkim olmasının yanında gelişen bilgi teknolojileri ve sistem geliştirilmesi konularında da bilgi sahibi olması gerekmektedir (Ömürbek ve Bekçi, 2006:77). Muhasebe biriminde çalışan personel, analitik olarak düşünebilmeli düşünsel kararlar alıp stratejik olarak uygulayabilmelidir.

1.1.4.2. Haberleşme

Haberleşme belgeleri, veri veya bilgilerin toplanması ve bilgi işlem faaliyetlerine tabi tutulması için gerekli belgelerdir. Kayıt ortamını ve haberleşme olanağını yaratan haberleşme belgeleri; işlemleri zaman, nitelik, nicelik, yer, kişi (taraflar) gibi değişik yönleriyle ortaya koymak suretiyle

muhasabe sistemine ilişkin veri veya bilgileri somutlaştırıp kanıtlanabilir duruma getirmektedir. Haberleşme belgeleri genel olarak; ilk işlem belgeleri ve kayıt belgeleri olarak ikiye ayrılmaktadır. İlk işlem belgeleri, işletme faaliyetlerine ilişkin veri veya bilginin ilk kez kaydedildiği belgelerdir. Bunlara fatura, gider pusulası, müstahsil makbuzu, çek, poliçe, bono, perakende satış vesikalari, serbest meslek makbuzu, kasa kayıt fişleri, taşıma ve sevk irsaliyeleri, ücret bordrosu, yolcu listeleri, günlük müşteri listeleri, yazışma belgeleri, hammadde ve malzeme kullanım belgeleri, işçi çalışma kartları, puantaj fişleri örnek gösterilebilmektedir. Kayıt belgeleri ise veri veya bilgilerin genellikle ilk işlem belgelerine dayanılarak kaydedilmesi ve işleme tabi tutulması için kullanılan ve devamlılık arz eden belgelerdir. Bunlara, yevmiye defteri, büyük defter, envanter defteri, stok kartları örnek gösterilebilmektedir (Sürmeli, 1996:40).

Bu belgeler sayesinde muhasabe bilgi sistemi kayıt, sınıflandırma, özetleme, hesaplama, çoğaltma ve iletme işlemleri için gerekli kayıt ortamını oluşturur. İşletmelerde kullanılan iletişim araçları, genel itibariyle çeşitlilik arz etmekle birlikte iletişimin en önemli noktası olan mesajın net şekilde alıcılara ulaştırılması bu araçların en önemli görevidir (Banar vd., 1998:60).

1.1.4.3. Donanım ve Yazılım

Bilgisayar donanımı; giriş, işlem ve çıkış aktiviteleri için kullanılan fiziksel ekipmandır. Bu bilgisayar işlem ünitesi, çeşitli giriş-çıkış ve depolama üniteleri ve bu üniteleri birbirine bağlayan hatlardan oluşmaktadır (Karahoca ve Karahoca, 1998:15).

Bilgisayar yazılımı ise bilişim sisteminde bilgisayar donanımının bileşenlerini kontrol eden ayrıntılı programdır. Bilgisayar donanımı, bilgisayar yazılımı olmaksızın bir hiçtir. Bir donanım ancak iyi bir yazılım temelinde işlev görebilir ve yazılımı ile değer kazanır. Belirli bir işi yerine getirmek üzere ayrıntılı komutlardan oluşan ve özel bir dille hazırlanan programlara ise bilgisayar programları denir (Erdoğan, 2006:136).

Muhasebeciler bir işletmede gerekli olan taktiksel ve stratejik kararları vermek için kullanımını ve değerini artırma potansiyeline sahip olan veri tabanı sistemleri hakkında bilgili oldukları zaman muhasabe bilgi sistemini tasarlayabileceklerdir. Bu sistemlerde yeterli kontrolü sağlamak ve üretilen bilginin güvenilirliğini garantilemek ve veriyi korumak önemlidir (Ömürbek ve Bekçi, 2006:77).

1.1.4.4. Raporlar

Raporlar, muhasebe bilgi sisteminin çıktılarıdır. Sistemin belirlenebilen maddi ürünleridir. Raporları dış ve iç raporlar olarak sınıflandırabiliriz (Banar vd., 1998:61-62; Gürdal, 2004:92-106):

1.1.4.4.1. Dış Raporlar

Muhasebe bilgi sisteminin ürünü olan dış raporlar işletmeyle ilgili üçüncü kişilere, işletmenin durumu ve çalışmaları hakkında bilgi sunan raporlardır. Bu raporlar sunulacak kişilere veya ilgili oldukları konulara göre değişir. Dış raporların kaynağı muhasebe sisteminin yanı sıra çeşitli alanlarda da olabilir. Dış raporlara örnek olarak bilanço, gelir tablosu, yıllık faaliyet raporları, vergi iadelerine ilişkin raporlar, kredi veren kuruluşlara verilen raporlar örnek olarak gösterilebilir.

1.1.4.4.2. İç Raporlar

Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen iç raporlar yönetimin her düzeyinde sunulan ve kontrol amacı taşıyan bütün raporları içerir. Kontrol raporları olarak da ifade edilen iç raporlar genellikle yöneticilere işletme faaliyetlerinin seyrini ve sonuçlarını görme ve planlanan hedeflerle karşılaştırma olanağı sağlar. Dolayısıyla yöneticilerin verecekleri kararlara temel olurlar. İç raporlar gereksinimlere ve işletmenin koşullarına göre farklılık gösterir ve sayıları değişir. Bu tür raporlara bilanço, gelir tablosu, bütçeler, performans raporları, maliyet raporları, üretim raporları, satış raporları örnek verilebilir.

1.1.5. Muhasebe Bilgi Sisteminin Kullanıcıları

Potansiyel muhasebe sistemi kullanıcı sayısı çok geniştir. Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (American Institute of Certified Public Accountants) 23 farklı kullanıcı grubu tanımlamıştır. Diğer taraftan Vatter bu kullanıcı gruplarını aşağıdaki 3 gruba sınırlandırmıştır (Benita, 2003:303-304):

- ✓ **Yönetim:** Yönetim, muhasebeyi işletme olaylarının en ufak ayrıntılarını kaydeden ve bu olaylara ilişkin delilleri sistematik bir şekilde toplayan bir araç olarak görmektedir.
- ✓ **Sosyal Kontrol Şubeleri:** Hükümeti, ticaret birlikleri, rapor etme şubeleri ve muhasebe araştırmacıları gibi diğer ilgili grupları kapsamaktadır.
- ✓ **Şirket Sahipleri, Kreditorler ve Diğer Borç Verenler (Kamuoyu) veya Yatırımcılar:** Organizasyondaki yüksek orandaki pay sahiplerini kapsamaktadır.

1.1.6. Muhasebe Bilgi Sisteminin Organizasyona Katkıları

Muhasebe bilgi sistemi değer zinciri faaliyetlerini gerçekleştirmek için gerekli olan bilgiyi tam ve zamanında elde etmektedir. İyi tasarlanmış muhasebe bilgi sistemi bu faaliyetlerin etkinliğini ve verimliliğini aşağıda sıralandığı gibi geliştirmektedir (Romney and Steinbart, 2000:2):

✓ **Kaliteyi artırmak ve ürün/hizmet maliyetlerini düşürmek:** Muhasebe bilgi sistemi, süreç içinde kabul edilebilir kalite limitlerinin dışına çıkıldığı zaman yöneticileri uarmaktadır. Bu, ürün kalitesini korumaya ve atık malzeme miktarı ile yeniden çalışma maliyetlerini azaltmaya katkıda bulunmaktadır.

✓ **Verimliliği artırmak:** İyi tasarlanmış bir muhasebe bilgi sistemi, tam zamanında gerekli bilgi sağlayarak operasyonların verimliliğini artırmaya yardım etmektedir. Örneğin, tam zamanında üretim yaklaşımı hammadde envanteri ve onun yeri ile ilgili sabit, doğru ve güncel bilgiye ihtiyaç duymaktadır.

✓ **Gelişmiş karar verme:** Muhasebe bilgi sistemi, doğru bilgiyi doğru zamanda uygun çalışmayla elde ederek karar vermeyi geliştirebilmektedir. Örneğin, Frito-Lay firması, yöneticilerin satış trendini daha iyi analiz etmek için, günlük müşteri stokları ile ilgili bilgi toplamaktadır. Bu Frito-Lay'in satışlardaki değişim nedenlerini hızlı bir şekilde belirlemelerini ve bunu düzeltici işlemleri yapmasını sağlamaktadır. Texas'da Tostitos Cips satışlarında düşüş yaşandığında, Frito-Lay bir soruşturma başlattı ve küçük bir rakibin yeni beyaz mısır tortilla cipsi piyasaya sunduğunu bulmuştur. Üç ay içerisinde Frito-Lay kendi beyaz mısır cipsini piyasaya sunmuş ve kaybettiği pazar payını tekrar geri kazanmıştır.

✓ **Bilgiyi paylaşmak:** İyi tasarlanmış muhasebe bilgi sistemi, bilgi ve deneyim paylaşımını sağlayabilmekte ve bununla işlemleri geliştirebilmektedir. Hatta rekabet üstünlüğü sağlayabilmektedir. Örneğin kamu muhasebe firmaları, en iyi uygulamaları paylaşmak ve farklı ofislerde çalışanlar arası iletişimi sağlamak için yerel intranet ağı kullanmaktadır. Belirli bir müşteri konusunda yardım almak için çalışanlar işletme veri tabanını tarayabilmektedirler. Dolayısıyla işletmenin uluslararası deneyimi herhangi bir yerel müşteriye açık olabilmektedir.

2. Araştırma Yapılan İşletmeler Hakkında Bilgiler

Araştırma yapılan işletmeler; Elazığ ilinde Organize Sanayi Bölgesi (OSB), Yeni Küçük Sanayi Sitesi, İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM) ve Elazığ merkez çevresindeki üretim yapan işletmeler arasından seçilmiştir.

3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, muhasebe bilgi sistemi ile ilgili KOBİ'lerin yeterlilik düzeylerini belirlemeye çalışmaktır.

4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, KOBİ'lerin muhasebe bilgi sistemi ile ilgili KOBİ'lerin yeterlilik düzeylerinin ölçülmesi üzerine ampirik bir çalışma olup çalışanların düşüncelerini saptamak için anket yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılmasının nedeni diğer yöntemlere oranla daha uygun cevap alma olasılığının yüksek olması ve gerektiğinde gereken açıklamaların yapılabilmesine fırsat vermesidir.

4.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Elazığ'da üretim yapan 750 KOBİ oluşturmaktadır. Bu evrenden istatistiksel açıdan 260 işletme örneklem olarak seçilmiştir.

750 adet bir evren büyüklüğünde %5 güven aralığında 254 örneklem, evreni temsil edecektir. Araştırmada uygulanan anket sayısının 260 olması, olasılıklı basit tesadüfi örneklem yönteminde %5 güven aralığında evreni temsil etmektedir.

4.2. Verileri Toplama Tekniği ve Aracı

Bu araştırmada temelde nicel verilere dayalı araştırma ve ölçme yöntemi benimsenmiştir. Bu noktadan hareketle anket belirlenmesinde nicel verilere dayalı olan araştırma ve ölçme yöntemlerinin benimsendiği çalışmalarda yaygın olarak kullanılan, Likert ölçeği model olarak kullanılmıştır.

Likert ölçeği insanların belirli bir konuya ilişkin tavırlarını ölçmek için tasarlanmış bir yöntemdir. Likert ölçeğinin oluşturulması için katılımcılara benzer anket soruları verilir ve onlardan cümleye karşı tavırlarını ölçmeleri istenir. Ölçekte yer alan ifadeler 5'li bir ölçeğe göre değerlendirilmektedir. Tutumun şiddeti uçlara doğru gidildikçe olumlu veya olumsuz yönde artmaktadır (Büyüköztürk, 2002:16).

5. Araştırmanın Hipotezleri

✓ H_0 : Üretim yapan KOBİ'lerde muhasebe bilgi sistemi kullanımı yeterlidir.

✓ H_1 : Üretim yapan KOBİ'lerde muhasebe bilgi sistemi kullanımı yeterli değildir.

6. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Muhasebe bilgi sistemi ile ilgili KOBİ'lerin yeterlilik düzeylerini ölçülmesi amacı ile elde edilen verilerin analizi frekans ve yüzde dağılımı, standart sapma, ağırlıklı ortalama, varyans analizi kullanılarak yapılmıştır.

6.1. Betimleyici İstatistikler

Frekans dağılımı; bir ya da daha çok değişkene ait değerlerin ya da puanların dağılımına ait özelliklerini betimlemek amacıyla verileri, sayı ve yüzde olarak vermektedir (Büyüköztürk, 2014:21). Araştırmamızın anketine katılanların ve katılımcıların çalıştıkları işletmelerin özelliklerini betimleyen frekans dağılımı aşağıdaki gibidir:

6.1.1. Katılımcılara Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırmada demografik özellikler, araştırmaya katılanlara yönelik ve araştırmaya katılanların çalıştıkları işletmelere yönelik olarak belirlenmiştir. Bu değişkenlere ait istatistikler aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Araştırmaya katılan toplam 260 kişinin %76,2'sini temsil eden 198 kişi bay, %23,8'ini temsil eden 62 kişi ise bayandır. KOBİ'lerin Organize Sanayi Bölgelerinde ya da şehir merkezinden uzak noktalarda kurulması işletmelerde çalışan bayan sayısının az olmasına sebep olmaktadır.

Araştırmaya katılan 260 kişinin %19,2'sini temsil eden 50 kişi 20-29 yaş aralığında, %45'ini temsil eden 117 kişi 30-39 yaş aralığında, %28,1'ini temsil eden 73 kişi 40-49 yaş aralığında, %7,7'sini temsil eden 20 kişi ise 50 yada daha üstü yaşlardadır. KOBİ'lerde genelde orta yaş grubunun çalıştığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan 260 kişinin %3,8'ini temsil eden 10 kişi ilkökul mezunu, %4,2'sini temsil eden 11 kişi ortaokul mezunu, %28,8'ini temsil eden 75 kişi lise mezunu, %19,6'sını temsil eden 51 kişi ön lisans mezunu, %35,8'ini temsil eden 93 kişi lisans mezunu, %7,7'sini temsil eden 20 kişi lisansüstü mezundur. KOBİ'lerde çalışanların büyük çoğunluğunun lisans mezunu olduğu görülmektedir. Devlet dairelerinde iş imkânı bulamayan lisans mezunlarının KOBİ'lere yöneldikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan 260 kişinin %21,9'unu temsil eden 57 kişi genel yönetim bölümünde, %37,7'sini temsil eden 98 kişi muhasebe bölümünde, %2,7'sini temsil eden 7 kişi finansman bölümünde, %18,1'ini temsil eden 47 kişi üretim bölümünde, %15,8'ini temsil eden 41 kişi pazarlama bölümünde, %3,8'ini temsil eden 10 kişi diğer bölümlerde çalışmaktadır. Araştırmanın üretim yapan KOBİ'lere uygulanması ve araştırmanın muhasebe ile ilgili

olması nedeniyle üretim ve muhasebe bölümünde çalışanların oranlarının yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı				
Katılımcıların Cinsiyeti	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bay	198	76,2	76,2	76,2
Bayan	62	23,8	23,8	100
Toplam	260	100	100	
Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı				
Katılımcıların Yaş Aralığı	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
20-29 arası	50	19,2	19,2	19,2
30-39 arası	117	45	45	64,2
40-49 arası	73	28,1	28,1	92,3
50'den fazla	20	7,7	7,7	100
Toplam	260	100	100	
Katılımcıların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı				
Katılımcıların Öğrenim Durumları	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	10	3,8	3,8	3,8
Ortaokul	11	4,2	4,2	8,1
Lise	75	28,8	28,8	36,9
Ön Lisans	51	19,6	19,6	56,5
Lisans	93	35,8	35,8	92,3
Lisansüstü	20	7,7	7,7	100
Toplam	260	100	100	
Katılımcıların İşletmede Çalıştıkları Bölümlere Göre Dağılımı				
Katılımcıların Çalıştıkları Bölüm	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Genel Yönetim	57	21,9	21,9	21,9
Muhasebe	98	37,7	37,7	59,6
Finansman	7	2,7	2,7	62,3
Üretim	47	18,1	18,1	80,4
Pazarlama	41	15,8	15,8	96,2
Diğer	10	3,8	3,8	100
Toplam	260	100	100	

Katılımcıların Çalıştıkları Bölümde Çalışma Yıllarına Göre Dağılımı				
Katılımcıların Çalıştıkları Bölümde Çalışma Yılı	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1 yıldan az	7	2,7	2,7	2,7
1-5 yıl	92	35,4	35,4	38,1
6-10 yıl	70	26,9	26,9	65
11-20 yıl	61	23,5	23,5	88,5
20 yıldan fazla	30	11,5	11,5	100
Toplam	260	100	100	

Araştırmaya katılan 260 kişinin %2,7'sini temsil eden 7 kişi 1 yıldan az, %35,4'ünü temsil eden 92 kişi 1-5 yıl aralığında, %26,9'unu temsil eden 70 kişi 6-10 yıl aralığında, %23,5'ini temsil eden 61 kişi 11-20 yıl aralığında, %11,5'ini temsil eden 30 kişi 20 yıldan fazla bir süredir işletmede şuan buldukları bölümde çalışmaktadır. Katılımcıların %61,9'unun 6 yıl ve daha üzeri yıllardan beri aynı bölümde çalıştıkları görülmektedir. Kurumsal bağlılık ve iş bağlılığının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

6.1.2. Muhasebe Bilgi Sistemi ile İlgili Betimleyici İstatistikler

Araştırmaya katılan katılımcılara yöneltilen muhasebe bilgi sistemi ile ilgili ifadeler ve katılımcıların ifadelerine katılma düzeyleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

İfade 1 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgileri için kullanılacak teknolojik yenilikler yönetim tarafından desteklenmektedir.” ifadesine katılımcıların %46,2'sini temsil eden 120 kişi kesinlikle katılıyorum, % 41,5'ini temsil eden 108 kişi katılıyorum seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgileri için kullanılacak teknolojik yeniliklerin yönetim tarafından desteklendiği görülmektedir.

İfade 2 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgi sistemi rekabet avantajı sağlamaktadır.” ifadesine katılımcıların %45,4'ünü temsil eden 118 kişi kesinlikle katılıyorum, %42,3'ünü temsil eden 110 kişi katılıyorum seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğu muhasebe bilgi sisteminin rekabet avantajı sağladığını düşünmektedir.

İfade 3 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgiler diğer birimlerde (pazarlama, üretim vb.) kullanılmaktadır.” ifadesine katılımcıların %45,8'ini temsil eden 119 kişi kesinlikle katılıyorum, %39,6'sını temsil eden 103 kişi katılıyorum seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin diğer birimlerde kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 2. Muhasebe Bilgi Sistemi ile İlgili Betimleyici İstatistikler

İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Kesinlikle Katlıyorum	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
1. Muhasebe bilgileri için kullanılacak teknolojik yenilikler yönetim tarafından desteklenmektedir.	5	1,9	6	2,3	21	8,1	108	41,5	120	46,2
2. Muhasebe bilgi sistemi rekabet avantajı sağlamaktadır.	6	2,3	4	1,5	22	8,5	110	42,3	118	45,4
3. Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgiler diğer birimlerde (pazarlama, üretim vb.) kullanılmaktadır.	4	1,5	9	3,5	25	9,6	103	39,6	119	45,8
4. Muhasebe biriminde bilgi aktarımında sorunlar yaşanmaktadır.	81	31,2	76	29,2	54	20,8	32	12,3	17	6,5
5. İşletmemizde muhasebe bilgi sisteminin alt sistemleri kullanılmaktadır.	76	29,2	75	28,8	34	13,1	44	16,9	31	11,9
6. Muhasebe bilgi sistemi beklenmedik durumlar karşısında uyarı vermektedir.	25	9,6	40	15,4	44	16,9	96	36,9	55	21,2
7. Muhasebe bilgi sisteminden kurum içi raporlar düzenlenmektedir.	13	5	27	10,4	31	11,9	112	43,1	77	29,6
8. Muhasebe bilgi sisteminden kurum dışı raporlar düzenlenmektedir.	34	13,1	57	21,9	43	16,5	75	28,8	51	19,6
9. Muhasebe bilgi sistemi hataları önlemektedir.	15	5,8	30	11,5	15	5,8	118	45,4	82	31,5
10. Muhasebe bilgi sistemi hileleri önlemektedir.	31	11,9	43	16,5	18	6,9	92	35,4	76	29,2
11. Karar verme sürecinde, muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerden yararlanılmaktadır.	6	2,3	16	6,2	23	8,8	130	50	85	32,7
12. Muhasebe bilgi sistemi yeni teknolojilere uyumlu çalışmaktadır.	8	3,1	12	4,6	21	8,1	121	46,5	98	37,7
13. Muhasebe bilgi sisteminin işletmede kalitenin artmasına etkileri bulunmaktadır.	12	4,6	7	2,7	16	6,2	81	31,2	144	55,4
14. Muhasebe bilgi sistemi işletmede verimin artmasına katkı sağlamaktadır.	8	3,1	4	1,5	23	8,8	86	32,7	140	53,8
15. Muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgiler yönetsel kararların etkilerini artırmaktadır.	12	4,6	16	6,2	29	11,2	106	40,8	97	37,3
16. Teknoloji muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgilerin güvenilirliğinin artmasına neden olmaktadır.	17	6,5	14	5,4	37	14,2	91	35	101	38,8

17. Muhasebe bilgi sistemi işletmedeki bilgilere rahatça erişimi sağlamaktadır.	29	11,2	36	13,8	23	8,8	68	26,2	104	40
18. Muhasebe bilgi sistemi sayesinde şirketin durumu rahatlıkla görülmektedir.	37	14,2	28	10,8	36	13,8	69	26,5	90	34,6
19. Muhasebe bilgi sistemi sayesinde denetim faaliyetleri kolaylaşmaktadır.	8	3,1	11	4,2	17	6,5	130	50	94	36,2
20. Muhasebe bilgi sisteminin olası suistimalleri engellemede olumlu etkileri bulunmaktadır.	9	3,5	13	5	23	8,8	117	45	98	37,7

İfade 4 olarak adlandırılan “Muhasebe biriminde bilgi aktarımında sorunlar yaşanmaktadır.” ifadesine katılımcıların %31,2’sini temsil eden 81 kişi kesinlikle katılmıyorum, %29,2’sini temsil eden 76 kişi katılmıyorum seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe biriminde bilgi aktarımında sorun yaşanmadığı görülmektedir.

İfade 5 olarak adlandırılan “İşletmemizde muhasebe bilgi sisteminin alt sistemleri kullanılmaktadır.” ifadesine katılımcıların %29,2’sini temsil eden 76 kişi kesinlikle katılmıyorum, %28,8’ini temsil eden 75 kişi katılmıyorum seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgi sisteminin alt sistemlerinin kullanılmadığı görülmektedir.

İfade 6 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgi sistemi beklenmedik durumlar karşısında uyarı vermektedir.” ifadesine katılımcıların %36,9’unu temsil eden 96 kişi katılıyorum, %21,2’sini temsil eden 55 kişi kesinlikle katılıyorum seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgi sisteminin beklenmedik durumlar karşısında uyarı verdiği görülmektedir.

İfade 7 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgi sisteminden kurum içi raporlar düzenlenmektedir.” ifadesine katılımcıların %43,1’ini temsil eden 112 kişi katılıyorum, %29,6’sını temsil eden 77 kişi kesinlikle katılıyorum seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgi sisteminden kurum içi raporlar hazırlandığı görülmektedir.

İfade 8 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgi sisteminden kurum dışı raporlar düzenlenmektedir.” ifadesine katılımcıların %28,8’ini temsil eden 75 kişi katılıyorum, %19,6’sını temsil eden 51 kişi kesinlikle katılıyorum seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgi sisteminden kurum dışı raporlar hazırlandığı görülmektedir.

İfade 9 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgi sistemi hataları önlemektedir.” ifadesine katılımcıların %45,4’ünü temsil eden 118 kişi katılıyorum, %31,5’ini temsil eden 82 kişi kesinlikle katılıyorum seçeneği üzerinden

cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgi sisteminin hataları önlediği görülmektedir.

İfade 10 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgi sistemi hileleri önlemektedir.” ifadesine katılımcıların %35,4’ünü temsil eden 92 kişi katılıyor, %29,2’sini temsil eden 76 kişi kesinlikle katılıyor seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgi sisteminin hileleri önlediği görülmektedir.

İfade 11 olarak adlandırılan “Karar verme sürecinde, muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerden yararlanılmaktadır.” ifadesine katılımcıların %50’sini temsil eden 130 kişi katılıyor, %32,7’sini temsil eden 85 kişi kesinlikle katılıyor seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda karar verme sürecinde muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin kullanıldığı görülmektedir.

İfade 12 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgi sistemi yeni teknolojilere uyumlu çalışmaktadır.” ifadesine katılımcıların %46,5’ini temsil eden 121 kişi katılıyor, %37,7’sini temsil eden 98 kişi kesinlikle katılıyor seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgi sisteminin yeni teknolojilerle uyumlu çalıştığı görülmektedir.

İfade 13 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgi sisteminin işletmede kalitenin artmasına etkileri bulunmaktadır.” ifadesine katılımcıların %55,4’ünü temsil eden 144 kişi kesinlikle katılıyor, %31,2’sini temsil eden 81 kişi katılıyor seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgi sisteminin işletmelerde kalitenin artmasına etkileri bulunmaktadır.

İfade 14 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgi sistemi işletmede verimin artmasına katkı sağlamaktadır.” ifadesine katılımcıların %53,8’ini temsil eden 140 kişi kesinlikle katılıyor, %32,7’sini temsil eden 86 kişi katılıyor seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgi sistemi işletmede verimin artmasına katkıda bulunmaktadır.

İfade 15 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgiler yönetsel kararların etkilerini artırmaktadır.” ifadesine katılımcıların %40,8’ini temsil eden 106 kişi katılıyor, %37,3’ünü temsil eden 97 kişi kesinlikle katılıyor seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgiler yönetsel kararların etkilerini artırmaktadır.

İfade 16 olarak adlandırılan “Teknoloji muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgilerin güvenilirliğinin artmasına neden olmaktadır.” ifadesine katılımcıların %38,8’ini temsil eden 101 kişi kesinlikle katılıyorum, %35’ini temsil eden 91 kişi katılıyorum seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda teknoloji muhasebe bilgi sisteminde üretilen bilgilerin güvenilirliğinin artmasına neden olmaktadır.

İfade 17 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgi sistemi işletmedeki bilgilere rahatça erişimi sağlamaktadır.” ifadesine katılımcıların %40’ını temsil eden 104 kişi kesinlikle katılıyorum, %26,2’sini temsil eden 68 kişi katılıyorum seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgi sistemi işletmedeki bilgilere rahatça erişimi sağlamaktadır.

İfade 18 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgi sistemi sayesinde şirketin durumu rahatlıkla görülmektedir.” ifadesine katılımcıların %34,6’sını temsil eden 90 kişi kesinlikle katılıyorum, %26,5’ini temsil eden 69 kişi katılıyorum seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgi sistemi sayesinde şirketin durumu rahatlıkla görülmektedir.

İfade 19 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgi sistemi sayesinde denetim faaliyetleri kolaylaşmaktadır.” ifadesine katılımcıların %50’sini temsil eden 130 kişi katılıyorum, %36,2’sini temsil eden 94 kişi kesinlikle katılıyorum seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgi sistemi sayesinde denetim faaliyetleri kolaylaşmaktadır.

İfade 20 olarak adlandırılan “Muhasebe bilgi sisteminin olası suistimalleri engellemede olumlu etkileri bulunmaktadır.” ifadesine katılımcıların %45’ini temsil eden 117 kişi katılıyorum, %37,7’sini temsil eden 98 kişi kesinlikle katılıyorum seçeneği üzerinden cevap vermektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgi sisteminin olası suistimalleri engellemede olumlu etkileri bulunduğu söylenebilir.

i. Aritmetik Ortalama, Varyans ve Standart Sapma Analizi

Aritmetik ortalama, tüm ana kütle ortalamasını temsil etmektedir. Bir veri grubunda yer alan gözlemlerin, daha çok hangi değere eğilimi oldukları aritmetik ortalama ile belirlenebilir. Birimlerin belirli bir değişken bakımından aldıkları değerlerin toplamının birim sayısına bölümü olarak tanımlanır.

Varyans, bir veri kümesinde yer alan ölçme sonuçlarının ortalamadan farklarının karelerinin ortalaması olarak tanımlanmaktadır (Baykul ve Güzel, 2014:275).

Standart sapma ise varyansın kareköküdür. Ortalama değer etrafındaki saçılmaların sayısal ölçütü olarak çoğu zaman standart sapma kullanılır.

Tablo 3. Muhasebe Bilgi Sistemi ile İlgili Standart Sapma, Ağırlıklı Ortalama ve Varyans Değerleri

	N	Minimum	Maximum	Toplam	Ortalama	Standart Sapma	Varyans
İfade 1	260	1	5	1112	4,28	0,857	0,734
İfade 2	260	1	5	1110	4,27	0,859	0,738
İfade 3	260	1	5	1104	4,25	0,879	0,773
İfade 4	260	1	5	608	2,34	1,221	1,491
İfade 5	260	1	5	659	2,53	1,376	1,895
İfade 6	260	1	5	896	3,45	1,249	1,561
İfade 7	260	1	5	993	3,82	1,119	1,253
İfade 8	260	1	5	832	3,2	1,335	1,782
İfade 9	260	1	5	1002	3,85	1,157	1,338
İfade 10	260	1	5	919	3,53	1,374	1,887
İfade 11	260	1	5	1052	4,05	0,933	0,87
İfade 12	260	1	5	1069	4,11	9,954	0,91
İfade 13	260	1	5	1118	4,3	1,026	1,053
İfade 14	260	1	5	1125	4,33	0,928	0,862
İfade 15	260	1	5	1040	4	1,073	1,151
İfade 16	260	1	5	1025	3,94	1,156	1,336
İfade 17	260	1	5	962	3,7	1,401	1,964
İfade 18	260	1	5	927	3,57	4,42	2,015
İfade 19	260	1	5	1071	4,12	0,929	0,862
İfade 20	260	1	5	1062	4,08	0,987	0,974
Valid N (listwise)	260						
Genel Ortalama					3,786	1,0538	1,27245

Veri analizi sonrasında elde edilen bulguların yorumlanmasında (5-1)/3 değerlendirme aralığı temel alınarak, aritmetik ortalama puan 1-2,33 aralığında olduğu zaman değerlendirme kriteri olarak düşük düzey, 2,34 – 3,67 aralığında olduğu zaman orta düzey, 3,68-5,00 olduğu zaman ise ileri düzey olarak temel alınmıştır (Kabakçı, Odabaşı, Kılıçer, Çoklar, Birinci, Kurt, 2012:964). İşletmelerin muhasebe bilgi sistemine ilişkin standart sapma değeri 1,0538 iken, ortalama değer 3,786, varyans ise 1,27245'tir. Ortalama

değer 2,34 ile 3,67 üzerinde olduğu için işletmelerin muhasebe bilgi sistemlerinin yüksek düzeyde yeterli olduğu görülmektedir.

Sonuç

İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe bilgileri için kullanılacak teknolojik yeniliklerin yönetim tarafından desteklendiği ve yeni teknolojilerle uyumlu çalıştığı, teknolojinin muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin güvenilirliğini artırdığı; muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin diğer birimlerde kullanıldığı, bilgilere erişimin kolay olduğu ve muhasebe bilgi sisteminden kurum içi ve kurum dışı raporlar hazırlandığı görülmektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğu muhasebe bilgi sisteminin rekabet avantajı sağladığını düşünmektedir. Kullanılan bilgi sistemlerinin işletmelerde hata, suiistimal ve hileleri önlediği belirtilmektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe biriminde bilgi aktarımında sorun yaşanmadığı ve beklenmedik bir durumda uyarı verdiği belirtilmektedir. Muhasebe bilgi sisteminin işletmede verimliliğin artmasını, kalitenin yükselmesini sağladığı ifade edilmektedir. Muhasebe bilgi sistemi sayesinde işletmeler mali durumlarını daha rahat görebilmekte ve denetimleri bir sıkıntı olarak görmemektedirler.

İşletmelerin büyük çoğunluğunda karar verme sürecinde muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin kullanıldığı görülmektedir. Fakat kullanılan bilgilerin muhasebe bilgi sisteminin alt sistemleri arasında değerlendirilmediği görülmektedir. İşletmelerin özellikle sistemden elde edilen bilgileri finansal, yönetim ya da maliyet amaçlı olarak kullanması tavsiye edilmektedir. İş ve işlemlerin belli bir tasnife göre değerlendirilmesi işletmelerin iş yükünü azaltmış olacaktır. Kullanılan bilgiler işletmenin etkinliğini, etkililiğini ve verimliliğini artırarak işletmelerin de belirttiği gibi bir rekabet aracı olarak kullanılabilir.

KOBİ'lerde yönetim teknolojik gelişmelerin günlük yaşamlarına girmesini ve bu alanda üretilecek bilgilerin işletmelerin faydasına olduğuna inandıklarını belirtmekte muhasebe alanındaki bilgilerin önemine vardıkları görülmektedir. Muhasebe bilgi sisteminin sayesinde işletme içi veya işletme dışı bilgi kullanıcılarına sağlıklı bilgiler sunulduğu tespit edilmekle beraber özellikle işletmelerdeki diğer birimlerin bu bilgilere duydukları ihtiyacın önemi araştırma sonucunda ortaya konulmuştur. Süreç olarak tedarikten üretim ve pazarlamaya kadar tüm birimlerin koordineli çalışmasında bu bilgilerin taşıdığı önem ortaya çıkmıştır. Karar verme sürecinde muhasebe bilgi sisteminin önemi üzerinde yönetimde büyük bir kabulün olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra KOBİ'lerin muhasebe bilgi sisteminden teknolojinin sunduğu olanaklar ölçüsünde yararlandıkları görülmekte bu da bilgisayarla ön muhasebe ve bazı maliyet hesaplamaları ile sınırlı kalmaktadır.

Oysaki muhasebe bilgi sistemi yeterli düzeyde kullanılmakla beraber alt bilgi sistemlerinin yeterli ölçüde tanınmadığı görülmektedir. Muhasebe bilgi sistemi ile işletmede üretilen bilginin, kalite ve verimlilik üzerinde olumlu etkileri bulunmaktadır. Buradan yola çıkarak işletmelerin muhasebe bilgi sistemlerinde üretilen bilgilere güvenmeleri neticesinde yönetsel kararların alınması ve bilgilerin işletme yaşamında rahatlıkla uygulanması söz konusu olabilmekte ve bu da kararlardaki etki oranının artmasına sebep olmaktadır.

Kaynakça

BALAY, Refik (2004), “Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, c. 37, s. 2, Ankara, ss. 61-82.

BANAR, Kerim-SÜRMEİ, Fevzi-ERDOĞAN-Nurten ve ÖNCE, Saime (1998), *Muhasebe Bilgi Sistemi, Anadolu Üniversitesi Yayınları*, No.963, Eskişehir.

BAYKUL, Yaşar-GÜZELLER, Cem Oktay (2014); *Sosyal Bilimler İçin İstatistik SPSS Uygulamalı*, 2. Baskı, Pegem Yayıncılık, Ankara.

BENITA, Cox (2003), “Accountability Lost: The Rise and Fall of Double Entry”, *Omega The International Journal of Management Science*, Vol 31, Issue 4.

BÜYÜKMİRZA, Kamil, (2008); *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi*, 12. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, (2002); *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, 2. Baskı, Pegem Yayıncılık, Ankara.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2014), *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, 19. Baskı, Pegem Akademi, Ankara

ÇUKACI, Yusuf Cahit (2005), “*Ekonomik Değer Olarak Bilginin Muhasebe, İşletmeler ve Genel Ekonomi Açısından Değerlendirilmesi*”, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, c. 3, s. 3, Elazığ, ss. 11-19, <http://web.firat.edu.tr/daum/default.asp?id=87> (Erişim: 04.03.2017).

DEMİR, Berna (2005), “*Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Güvenliği*”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, s. 26, Bursa, ss. 147-156.

DOĞAN, Deniz Umut (1999), *Yönetsel Kararlar Almada Muhasebe Bilgilerinin Önemi ve İşlevi*, (Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir.

ERDOĞAN, Melih (2006), *Denetim: Kavramsal ve Teknolojik Yapı*, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara.

ERDOĞAN, Melih-ERDOĞAN, Nurten (1999), *Muhasebede Bilgisayar Kullanımı*, 3. Baskı, Birlik Ofset, Eskişehir.

GÖKÇEN, Hadi (2002), *Yönetim Bilgi Sistemleri*, Epi Yayıncılık, Ankara.

GÖKDENİZ, Ümit (2005), “İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemine Yaklaşım”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, s. 27, Bursa, ss. 86-94.

GÜRDAL, Kadir, (2004); “Yeni Ekonomi Kavramı ve Yeni Muhasebe Anlayışı”, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, s. 13, Ankara, ss. 87-110.

HALL, James A. (2008), *Accounting Information Systems*, Sixth Edition, Cengage Learning.

HICKS, James O. (1993), *Management Information Systems: A User Perspective: Instructor's Manual to A Company*, West Publishing Company, Minneapolis.

KABAKÇI, Yurdakul I.,-ODABAŞI, H.F.-KILIÇER, K.-ÇOKLAR, A.N.-BİRİNCİ, Gürkay-KURT, A. A. (2012), “The development, validity and reliability of TRAPCK-deep: A technological pedagogical content knowledge scale”, *Computers & Education*, 58 (3), 964-977.

KARAGÜL, Arman Aziz (2005), “Bilgi Yönetimi, Kurumsal Kaynak Planlaması ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi Çerçevesinde Muhasebe Eğitimi”, *Türkiye XXIV Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, 27-30 Nisan, Muğla.

KARAHOCA, Dilek-KARAHOCA, Adem (1998), *Yönetim Bilişim Sistemleri*, Beta Yayınları, İstanbul.

KARAKAYA, Mevlüt (1994), *Muhasebe Bilgi Sistemi ve Bilgi Teknolojisi*, Ankara.

KOTAR, Erhan-GÜCENME, Ümit (1995), “Fransa’daki Muhasebe Sisteminin Avrupa Topluluğu Düzenlemelerine Etkisi ve Uyumu”, *Muhasebenin Tarihsel ve Çağdaş Konumlarından Geleceğine Bakış 500. Yıl*, Editör: O. Yıldırım ve diğerleri, TÜRMOB Yayınları, 183-208, Ankara.

MCLEOD, Raymond Jr., (1995), *Management Information Systems*, Prentice Hall; Seventh Edition, N.J.

ÖMÜRBEK, Vesile-BEKÇİ, İsmail, (2006), “Bilgi Teknolojilerinin Muhasebe Eğitimi Üzerindeki Rolü: Bilgisayarlı Muhasebe Dersi Alan Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma”, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, y. 5, s. 18, Bursa, 75-94.

ÖRTEN, Remzi, (2003), *Genel Muhasebe (Tekdüzen Muhasebe Sistemi ile Uyumlu)*, 3. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.

ROMMEY, Marshall-STEINBART, Paul John (2000), *Accounting Information Systems*, 8th ed., Prentice Hall, New Jersey.

ROMMEY, Marshall-STEINBART, Paul John (2003), *Accounting Information Systems*, 9th ed., Prentice Hall, New Jersey.

SARIHAN, Halime İnceler (1998), *Teknoloji Yönetimi*, Desnet Yayınları, İstanbul.

SÜRMEİLİ, Fevzi (1996), *Muhasebe Bilgi Sistemi*, No: 115, Anadolu Üniversitesi, Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, Eskişehir.

ŞAKRAK, Münir (2001), "Muhasebe Eğitiminde Amaç Tanımının Değişim Gereği: Fonksiyonel Yönetici ve Çalışanların Muhasebe Eğitimi", *XX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, 23-27 Mayıs, Antalya.

ÜSTÜN, Rifat (1985), *Yönetim Muhasebesi*, 1. Baskı, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul.

VARICI, İdiris (2007), *Muhasebe Bilgi Sisteminin Kurumsallaşma Üzerine Etkisi: Orta ve Doğu Karadeniz'deki Kobi'ler Üzerine Bir Uygulama*, (Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi), Trabzon.

YILDIRIM, Oya-TEK, Nergis (2004), *Finansal Muhasebe*, Birleşik Matbaacılık, İzmir.